

Öğretmenlerde Liderlik Becerileri ve Deprem Sonrası Stres Yönetimi: Adıyaman Örneği

Mehmet Hakkı GÖKSU¹, Fatih DİNÇ²

Özet

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi: 01.11.2025
Kabul Tarihi: 22.02.2026
Online Yayın Tarihi:
18.03.2026

Anahtar Kelimeler:

Çok Yönlü Liderlik,
Öğretmenler, Deprem Stresi,
Stresle Başa Çıkma
Stratejileri, Liderlik
Becerileri

DOI:

10.55238/seder.1815033

Amaç: Bu çalışma, öğretmenlerin çok yönlü liderlik becerileri ile deprem stresiyle başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkileri incelemeyi ve bu becerilerin çeşitli demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeyi amaçlamaktadır. **Yöntem:** Araştırma, 2024–2025 eğitim-öğretim yılında Adıyaman ilinde farklı branşlarda görev yapan 389 öğretmen ile nicel yöntem kullanılarak yürütülmüştür. Veri toplama araçları olarak "Çok Yönlü Liderlik Becerileri Ölçeği" ve "Deprem Stresiyle Başa Çıkma Stratejileri Ölçeği" (kullanılmıştır. Verilerin analizinde bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü ANOVA, Pearson korelasyon ve çoklu regresyon analizleri kullanılmıştır. **Bulgular:** Araştırmada görev süresi 1–10 yıl olanların liderlik becerileri ve stresle başa çıkma düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Çok yönlü liderlik becerileri ile stresle başa çıkma stratejileri arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir ($p < 0,001$). Regresyon analizi, yapısal liderliğin dini baş etme ($\beta = 0,443$), karizmatik liderliğin ise sosyal destek arama stratejisini ($\beta = 0,337$) anlamlı düzeyde yordadığını göstermiştir. **Sonuç:** Öğretmenlerin çok yönlü liderlik becerileri ile deprem stresiyle başa çıkma stratejileri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Özellikle yapısal ve karizmatik liderlik becerilerinin stresle başa çıkma stratejilerini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir.

Leadership Skills in Teachers and Post-Earthquake Stress Management: The Case of Adıyaman

Abstract

Article Info

Received: 01.11.2025
Accepted: 22.02.2026
Online Published:
18.03.2026

Keywords: Multifaceted
Leadership, Teachers,
Earthquake Stress, Stress
Coping Strategies,
Leadership Skills.

Aim: This study aims to examine the relationship between teachers' multifaceted leadership skills and their strategies for coping with earthquake stress, and to determine whether these skills vary according to various demographic variables. **Methods:** The research was conducted using quantitative methods with 389 teachers working in different branches in Adıyaman province during the 2024–2025 academic year. The "Multidimensional Leadership Skills Scale" and the "Earthquake Stress Coping Strategies Scale" were used as data collection tools. Independent samples t-test, one-way ANOVA, Pearson correlation, and multiple regression analyses were used to analyze the data. **Findings:** The study found that those with 1–10 years of service had higher leadership skills and stress coping levels. Positive and significant relationships were found between multidimensional leadership skills and stress coping strategies ($p < 0.001$). Regression analysis showed that structural leadership significantly predicted religious coping ($\beta = 0.443$), while charismatic leadership significantly predicted seeking social support ($\beta = 0.337$). **Conclusion:** Significant relationships were found between teachers' multidimensional leadership skills and their earthquake stress coping strategies. In particular, it was determined that structural and charismatic leadership skills positively influenced stress coping strategies.

* Bu makale, "Öğretmenlerin Çok Yönlü Liderlik Becerileri ve Deprem Sonrası Stres Yönetimlerinin İncelenmesi: Adıyaman İli Örneği" başlıklı ve YÖK Tez No: 943266 olan Yüksek Lisans Tezinden üretilmiştir.

¹ MEB Öğretmen, Adıyaman-Türkiye, e-posta: mehmethakkigoksu@gmail.com ORCID: 0009-0004-0882-6728.

² Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Niğde-Türkiye, e-posta: fatihdinc33@gmail.com ORCID: 0000-0001-6022-977X.

Giriş

Doğal afetler, bireylerin ve toplulukların yaşamlarını önemli ölçüde etkileyen olağanüstü olaylardır. Bu tür olaylar, yalnızca fiziksel yıkımlara neden olmakla kalmaz, aynı zamanda bireylerin psikolojik, duygusal ve sosyal dengelerini de bozabilir. Depremler, özellikle fiziksel zararların yanı sıra toplumsal travmaya yol açan doğal afetlerin başında gelmektedir (Özgölet ve Utkucu, 2021). Bu

tür durumlar hem bireysel hem de toplumsal düzeyde iyileşme süreçlerini gerektirir ve bu süreçlerde öğretmenler gibi toplumsal liderlerin rolü kritik bir öneme sahiptir. Eğitimciler hem kendi streslerini yönetmek hem de öğrencilerin afet sonrası psikolojik ve akademik ihtiyaçlarını karşılamak gibi çok yönlü bir sorumluluk üstlenmektedir (Öztürk, 2013).

Öğretmenler, yalnızca bilgi aktaran değil; aynı zamanda rehberlik eden, moral sağlayan ve toplumsal dayanıklılığı destekleyen liderlerdir. Deprem gibi kriz durumlarında bu rollerin kapsamı genişlemekte, öğretmenlerden psikolojik destek ve kriz yönetimi gibi işlevler beklenmektedir. Bu noktada çok yönlü liderlik yaklaşımı, öğretmenlerin kriz dönemlerinde etkili karar alma, empati, iletişim ve koordinasyon becerilerini ortaya koymasını gerektirir (Turhan, 2022). Ancak bu becerilerin etkinliği, öğretmenlerin stres yönetimi kapasiteleriyle doğrudan ilişkilidir. Afet sonrası yüksek stres düzeyi, liderlik performansını sınırlayabilir; dolayısıyla stresle başa çıkma becerilerinin geliştirilmesi, sürdürülebilir liderlik için kritiktir (Bozoğlu, 2023).

Depremler, bireylerin duygusal, bilişsel ve sosyal işlevselliğini sarsan çok boyutlu krizlerdir. Bu krizler, eğitim sisteminde süreklilik, eşitlik ve erişim ilkelerini de sınamaktadır. Okulun iyileştirici kapasitesinin merkezinde yer alan öğretmenler, afet sonrasında hem öğretim süreçlerini yeniden yapılandırmakta hem de öğrencilerin ve ailelerin psikososyal gereksinimlerine yanıt vermektedir (Demir Erbil, Hazer, Akçam ve Akkoyun, 2024; Erdoğan ve Aksoy, 2020). Bu bağlamda öğretmenlerin çok yönlü liderlik yetkinlikleri ile stresle başa çıkma stratejileri, okul temelli toparlanmanın hız ve kalitesini belirleyen iki kritik unsur olarak öne çıkar.

Çok yönlü liderlik becerileri, bireylerin farklı durumlarda çeşitli liderlik tarzlarını kullanabilme kapasitesini ifade eden bütüncül bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, politik, insan kaynaklı, karizmatik ve yapısal liderlik olmak üzere dört temel boyuttan oluşmaktadır (Northouse, 2025; Yukl, 2018).

Politik liderlik, örgüt içi güç ilişkilerini anlama, çıkar grupları arasında denge kurma ve stratejik karar süreçlerinde etkili olabilme yeteneğini kapsar. Politik liderler, örgütsel dinamikleri iyi okuyarak paydaşlar arasında uzlaşma sağlayabilir ve değişim süreçlerini yönetebilirler (Yukl, 2018). Bu liderlik türü, özellikle belirsizlik ve çatışma durumlarında kritik öneme sahiptir.

İnsan kaynaklı liderlik, çalışanların gelişimine odaklanan, empati kurabilen ve destekleyici bir yaklaşımı içermektedir. Bu liderlik tarzı, bireylerin potansiyellerini ortaya çıkarmayı, motivasyonlarını artırmayı ve örgütsel bağlılıklarını güçlendirmeyi amaçlar (Northouse, 2025). İnsan kaynaklı liderler, takım üyelerinin ihtiyaçlarını dikkate alarak güven temelli ilişkiler kurarlar.

Karizmatik liderlik, vizyon oluşturma, ilham verme ve takipçilerinde güçlü duygusal bağ yaratma özelliklerini içerir. Karizmatik liderler, kriz dönemlerinde umut aşılayabilir ve belirsizlik ortamında yön gösterebilirler (Yukl, 2018). Bu liderlik türü, değişim ve dönüşüm gerektiren durumlarda özellikle etkilidir.

Yapısal liderlik, örgütsel sistemleri kurma, görev ve sorumlulukları net biçimde tanımlama ve süreçleri düzenleme becerilerini kapsamaktadır. Yapısal liderler, net hedefler belirleyerek, performans

standartları oluşturarak ve kaynakları verimli şekilde yöneterek örgütsel etkinliği artırır (Northouse, 2025). Bu liderlik tarzı, istikrar ve düzen gerektiren ortamlarda önem kazanmaktadır.

Afet koşullarında yapısal boyut süreçlerin yeniden kurgulanmasına, politik boyut paydaş koordinasyonuna, insan kaynaklı ve karizmatik boyutlar ise güven ve umut ikliminin inşasına hizmet eder (Fleishman & Harris, 1998).

Afet sonrası stresle başa çıkma stratejileri kapsamında üç temel bileşen öne çıkmaktadır: dini baş etme, olumlu yeniden değerlendirme ve sosyal destek arama (Yöndem ve Eren 2008; Demir Erbil ve ark., 2024). Dini baş etme anlam ve umut üretimiyle duygusal düzenlemeyi kolaylaştırırken, olumlu yeniden değerlendirme öz-yeterlik ve dayanıklılığı artırmakta, sosyal destek arama ise okulun topluluk temelli iyileşme kapasitesini güçlendirmektedir. Bu stratejilerin eşzamanlı kullanımı, pedagojik yeniden yapılanma için güçlü bir psikolojik zemin yaratır. Afet sonrası okul ölçeğinde üç stratejik öncelik öne çıkmaktadır (Yukl, 2018; Northouse, 2025).

- (i) süreç tasarımı ve koordinasyon (yapısal ve politik liderlik),
- (ii) güven ve aidiyet iklimi (insan kaynaklı ve karizmatik liderlik),
- (iii) psikososyal entegrasyon (başa çıkma stratejilerinin öğretmen gelişim programlarına entegre edilmesi) .

Sonuç olarak, afet sonrası eğitim sisteminin yeniden yapılanmasında öğretmenlerin çok yönlü liderlik becerileri ile stresle başa çıkma stratejileri arasındaki etkileşim, okul temelli iyileşme kapasitesinin temel belirleyicisidir. Bu doğrultuda aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir:

- H1: Beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile diğer branş öğretmenleri arasında çok yönlü liderlik becerileri açısından anlamlı fark vardır.
- H2: Branşlar arasında deprem stresiyle başa çıkma stratejileri açısından anlamlı fark vardır.
- H3: Öğretmenlerin çok yönlü liderlik becerileri, Adıyaman'da görev yapma süresine göre anlamlı farklılık göstermektedir.
- H4: Deprem stresiyle başa çıkma stratejileri, görev süresine göre anlamlı farklılık göstermektedir.
- H5: Çok yönlü liderlik becerileri ile deprem stresiyle başa çıkma stratejileri arasında anlamlı ilişki vardır.
- H6: Çok yönlü liderlik becerileri, deprem stresiyle başa çıkma stratejilerinin anlamlı bir yordayıcısıdır.

Bu araştırma, deprem sonrası öğretmenlerin stresle başa çıkma yöntemleri ile çok yönlü liderlik becerileri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada özellikle beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile diğer branş öğretmenleri arasında karşılaştırmalar yapılarak liderlik ve stres yönetimi becerilerinin branşa özgü farklılıkları ortaya konulmaktadır. Araştırma, liderlik ve stres yönetimi etkileşimini afet bağlamında ele alarak alanyazındaki boşluğu doldurmayı hedeflemektedir. Elde edilecek bulguların, öğretmenlerin mesleki gelişim programlarına ve afet sonrası eğitim politikalarına katkı sağlaması beklenmektedir.

Materyal ve Yöntem

Bu araştırma, öğretmenlerin çok yönlü liderlik becerileri ile deprem stresiyle başa çıkma yöntemleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla nicel araştırma yöntemleri çerçevesinde tasarlanmıştır. Bu çalışmada, değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla ilişkisel tarama deseni tercih edilmiştir. İlgili desen, değişkenlerin birbirleriyle olan etkileşimini anlamaya yönelik bir yöntemdir (Karasar, 2012).

Örneklem/Çalışma Grubu/Katılımcılar

Bu araştırmanın evreni, 2024-2025 yılında Adıyaman'da görev yapan ve Kahramanmaraş merkezli depremlerden etkilenen öğretmenlerdir. Araştırmaya, farklı branşlarda görev yapan ve çeşitli demografik özelliklere sahip yaklaşık 372 öğretmenin dahil edilmesi planlanmıştır. Örneklem büyüklüğünü hesaplanması için Adıyaman İl Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine göre, 2024-2025 eğitim-öğretim yılında il genelinde görev yapan öğretmen sayısı 11.121 olarak belirlenmiştir. Örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında, toplam birey sayısının bilindiği durumlar için kullanılan formül esas alınmıştır (Salant ve Dillman, 1994). Hesaplamalar sonucunda, %95 güven düzeyi ve %5 örnekleme hatası göz önünde bulundurularak, örneklem büyüklüğünün 372 olması gerektiği belirlenmiştir. Bu kapsamda Adıyaman ilinde farklı branşlarda görev yapan 389 öğretmene ulaşılmıştır.

Veri Toplama Araçları/Veri Toplama Yöntemleri / Veri Toplama Teknikleri

Araştırmada veri toplama aracı olarak üç bölümden oluşan anket kullanılmıştır. Birinci bölümde kişisel bilgilerin yer aldığı demografik ifadeler, ikinci bölümde Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği, son bölümde ise Deprem Stresiyle Başa Çıkma Ölçeği'ne yer verilmiştir.

Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği (ÇYLÖ)

Dursun, Günay ve Yenel (2019) tarafından geliştirilmiş ve geçerlik ile güvenilirliği yapılan ölçek, 19 maddeden oluşmaktadır. 5'li Likert tipi derecelendirmeye sahip olan ölçek (1: Hiç katılmıyorum, 5: Tamamen katılıyorum) aralığındadır. Boyutlar ve Cronbach Alpha değerleri sırasıyla; Politik Liderlik (5 madde, $\alpha=.974$), İnsan Kaynaklı Liderlik (5 madde, $\alpha=.962$), Karizmatik Liderlik (5 madde, $\alpha=.972$) ve Yapısal Liderlik (4 madde, $\alpha=.952$) olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin genel güvenilirlik katsayısı $\alpha=.986$ 'dır. Tezbaşaran'a (1997) göre, Likert tipi bir ölçeğin güvenilirliğinin yüksek sayılabilmesi için güvenilirlik katsayısının 1'e yakın olması gerekir.

Deprem Stresiyle Başa Çıkma Ölçeği (DSBÖ)

Yöndem ve Eren (2008) tarafından geliştirilen ölçek 16 maddeden oluşan ölçek 4'lü likert tipi (Her zaman 4/ Çoğunlukla 3/ Bazen 2 / Hiç 1) aralığında puanlanmaktadır. Boyutlar ve Cronbach Alpha değerleri sırasıyla; Dini Baş Etme (5 madde, $\alpha=.908$), Olumlu Yeniden Değerlendirme (6 madde, $\alpha=.899$) ve Sosyal Destek Arama (5 madde, $\alpha=.911$) olmak üzere üç alt boyuttan oluşur. Ölçeğin genel güvenilirlik katsayısı $\alpha=.929$ 'dur. Tezbaşaran'a (1997) göre, Likert tipi bir ölçeğin güvenilirliğinin yüksek sayılabilmesi için güvenilirlik katsayısının 1'e yakın olması gerekir.

Anketlerin uygulanması için Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Rektörlüğü'nden 14.01.2025-608075 tarih ve sayılı etik kurul kararı alınmıştır. Araştırmada veriler Google formlar

aracılığı ile hazırlanan online anket formu ile 15.01.2025 ile 15.03.2025 tarihleri arasında sosyal medya, akıllı telefon aracılığı ile kişisel bağlantılar kullanılarak uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 22 paket programı kullanılmıştır Kişisel bilgi formu ve değişkenlerin analizinde tanımlayıcı istatistikler (aritmetik ortalama, standart sapma, frekans, yüzde) hesaplanmıştır. Bununla birlikte dağılımın normal olup olmadığını belirlemek için çarpıklık ve basıklık değerleri de incelenmiştir. Bu doğrultuda çalışmada tüm değişkenlerin-1.420 ve + .793 aralığında yer aldığı görülmüş ve verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Tabachnick ve Fidell, (2013)31 skewness ve kurtosis değerleri-1.5 ve +1.5 arasında ise verilerin normal dağılım gösterdiği şeklinde yorumlanması gerektiğini belirtmişlerdir.

Verilerin normal dağılım göstermesi nedeniyle parametrik testler tercih edilmiştir. Branş değişkenine göre öğretmenlerin çok yönlü liderlik becerileri ve deprem stresiyle başa çıkma stratejileri arasındaki farklılıkları belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Görev süresi değişkenine göre gruplar arası farklılıkları tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. ANOVA sonucunda anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla post-hoc testlerinden yararlanılmıştır.

Çok yönlü liderlik becerileri ile deprem stresiyle başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon katsayısının yorumlanmasında Cohen, Manion ve Morrison'un (2007) sınıflandırması temel alınmıştır: 0.00-0.30 arası düşük, 0.30-0.70 arası orta, 0.70-1.00 arası yüksek düzeyde ilişki olarak kabul edilmiştir. Korelasyon katsayısının pozitif olması değişkenler arasında doğru yönlü, negatif olması ise ters yönlü bir ilişkinin varlığını göstermektedir. Çok yönlü liderlik becerilerinin deprem stresiyle başa çıkma stratejilerini yordama düzeyini belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi uygulanmıştır. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Tablo 1. Öğretmenlerin Tanımlayıcı Özelliklere Göre Dağılımı

	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	195	50.1
	Erkek	194	49.9
Medeni Durum	Bekar	159	40.9
	Evli	230	59.1
Çocuk Sahibi Olma Durumu	Evet	262	67.4
	Hayır	127	32.6
Branş	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni	163	41.9
	Diğer	226	58,1
Öğretmenlik Süresi	1-5 Yıl	82	21.1
	6-10 Yıl	107	27.5
	11-15 Yıl	75	19.3
	16-20 Yıl	56	14.4
	21 Yıl ve Üzeri	69	17.7
Adıyaman'da Öğretmenlik Süresi	1-5 Yıl	153	39.3
	6-10 Yıl	89	22.9

	11-15 Yıl	59	15.2
	16-20 Yıl	45	11.6
	21 Yıl ve Üzeri	43	11.1
Eğitim Durumu	Lisans	341	87.7
	Lisansüstü	48	12.3
Çalışılan Okul Türü	Devlet	356	91.5
	Özel	33	8.5

Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik profiline bakıldığında, kadın ve erkek katılımcıların oranlarının neredeyse eşit olduğu (%50,1 ve %49,9) görülmektedir. Medeni durum açısından öğretmenlerin çoğunluğunu evliler (%59,1), geri kalanını bekârlar (%40,9) oluşturmaktadır. Çocuk sahibi olan öğretmenlerin oranı %67,4 iken, çocuksuz öğretmenlerin oranı %32,6'dır. Branş dağılımı incelendiğinde katılımcıların %41,9'u beden eğitimi ve spor alanında, %58,1'i diğer branşlarda görev yapmaktadır. Mesleki deneyim açısından öğretmenlerin %21,1'i 1-5 yıl, %27,5'i 6-10 yıl, %19,3'ü 11-15 yıl, %14,4'ü 16-20 yıl ve %17,7'si 21 yıl ve üzeri süredir öğretmenlik yapmaktadır. Benzer şekilde Adıyaman'da görev süresi bakımından %39,3'ü 1-5 yıl, %22,9'u 6-10 yıl, %15,2'si 11-15 yıl, %11,6'sı 16-20 yıl ve %11,1'i 21 yıl ve üzeri süredir görev yapmaktadır. Eğitim durumuna göre öğretmenlerin büyük çoğunluğu lisans mezunu (%87,7) olup, %12,3'ü lisansüstü eğitim sahibidir. Görev yaptıkları okul türü açısından ise %91,5'i devlet okullarında, %8,5'i özel okullarda çalışmaktadır.

Tablo 2. Çok Yönlü Liderlik Becerileri Puan Ortalamaları

	N	Ort	Ss	Min.	Maks.
Çok Yönlü Liderlik Becerileri Genel	389	3.79	1.12	1.00	5.00
Politik Liderlik	389	3.89	1.18	1.00	5.00
İnsan Kaynaklı Liderlik	389	3.76	1.10	1.00	5.00
Karizmatik Liderlik	389	3.76	1.14	1.00	5.00
Yapısal Liderlik	389	3.75	1.16	1.00	5.00

Tablo 2 incelendiğinde, öğretmenlerin genel çok yönlü liderlik becerileri ortalamasının 3,794 olduğu görülmektedir. Liderlik boyutları içinde en yüksek ortalama politik liderlik (3,890) olarak öne çıkarken, insan kaynaklı liderlik (3,762), karizmatik liderlik (3,763) ve yapısal liderlik (3,755) boyutlarının birbirine oldukça yakın olduğu gözlemlenmektedir.

Bulgular, öğretmenlerin liderlik becerilerinin genel olarak yüksek düzeyde olduğunu, ancak alt boyutlarda farklı eğilimlerin bulunduğunu göstermektedir. Politik liderlik en yüksek, yapısal liderlik ise en düşük ortalama sahiptir. Bu durum, öğretmenlerin sosyal ilişkiler ve karar süreçlerinde daha etkin, ancak örgütsel yapı kurma ve sistematik yönetim boyutunda daha temkinli davrandıklarını göstermektedir. Çetintaş'ın (2019) çalışmasında karizmatik liderlik becerilerinin bireysel özelliklerden etkilendiği belirtilmiştir; mevcut araştırmada ise karizmatik liderliğin diğer boyutlarla paralel düzeyde olduğu görülmüş, bu da öğretmenlerin liderlik davranışlarını daha dengeli sergilediklerine işaret etmektedir.

Tablo 3. Deprem Stresi ile Baş etme Stratejileri Puan Ortalamaları

	N	Ort	Ss	Min.	Maks.
Deprem Stresi ile Baş etme Stratejileri Toplam	389	48.36	9.38	16.00	64.00
Dini Baş Etme	389	15.30	3.47	5.00	20.00
Olumlu Yeniden Değerlendirme	389	18.59	3.77	6.00	24.00
Sosyal Destek Arama	389	14.46	3.27	5.00	20.00

Tablo 3'de, öğretmenlerin deprem stresiyle başa çıkma stratejileri puan ortalamaları verilmiştir. Genel olarak deprem stresiyle başa çıkma stratejileri toplam puanı 48,368 (Ss = 9,389) olarak hesaplanmıştır, puanlar 16 ile 64 arasında değişmektedir. Bu durum, katılımcıların stresle başa çıkma stratejilerinde farklı seviyelerde yaklaşımlar benimsediğini göstermektedir. Alt boyutlar incelendiğinde, dini baş etme stratejisi için ortalama puan 15,309 (Ss = 3,473) olarak hesaplanmış olup, puanlar 5 ile 20 arasında değişmektedir. Olumlu yeniden değerlendirme stratejisinde ortalama puan 18,599 (Ss = 3,770) olup, puanlar 6 ile 24 arasında değişmektedir. Sosyal destek arama stratejisi için ortalama puan ise 14,460 (Ss = 3,279) olarak bulunmuş ve puanlar 5 ile 20 arasında değişmiştir.

Deprem stresiyle başa çıkma stratejileri açısından, öğretmenlerin en çok olumlu yeniden değerlendirme yöntemini kullandıkları, en az ise sosyal destek arama stratejisine başvurdıkları belirlenmiştir. Bu bulgu, bireylerin kriz dönemlerinde içsel değerlendirme mekanizmalarını dışsal destek sistemlerine göre daha fazla kullandıklarını göstermektedir. Aksoy'un (2024) sağlık çalışanlarıyla yaptığı çalışmada da benzer biçimde, olumlu yeniden değerlendirmenin stresle başa çıkmada öncelikli bir strateji olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, dini baş etme stratejisinin öğretmenler arasında sıkça tercih edilmesi, afet sonrası bireylerin manevi kaynaklara yönelme eğiliminde olduklarını göstermektedir.

Tablo 4. Çok Yönlü Liderlik Becerileri ve Deprem Stresi ile Başa Çıkma Stratejileri Puanlarının Branşa Göre Farklılaşma Durumu

Liderlik Boyutu	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Çok Yönlü Liderlik Becerileri Genel	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni	163	3,736	1,199	-0,870	0,395
	Diğer	226	3,836	1,060		
Politik Liderlik	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni	163	3,805	1,267	-1,200	0,240
	Diğer	226	3,951	1,127		
İnsan Kaynaklı Liderlik	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni	163	3,697	1,191	-0,982	0,337
	Diğer	226	3,809	1,046		
Karizmatik Liderlik	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni	163	3,776	1,227	0,183	0,858
	Diğer	226	3,754	1,080		
Yapısal Liderlik	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni	163	3,650	1,237	-1,496	0,142
	Diğer	226	3,830	1,112		
Deprem Stresi ile Başa Çıkma Stratejisi						
Deprem Stresi ile Başa Çıkma Stratejileri Toplam	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni	163	49,595	8,730	2,201	0,028
	Diğer	226	47,482	9,761		
Dini Baş Etme	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni	163	15,712	2,954	1,952	0,043
	Diğer	226	15,018	3,783		
Olumlu Yeniden Değerlendirme	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni	163	18,804	3,531	0,909	0,364
	Diğer	226	18,451	3,935		
Sosyal Destek Arama	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni	163	15,080	3,232	3,202	0,001
	Diğer	226	14,013	3,248		

Tablo 4 incelendiğinde, Beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile diğer alanlarda görev yapan öğretmenler arasında çok yönlü liderlik becerileri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir ($p > 0.05$). Beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile diğer alanlarda görev yapan öğretmenler arasında deprem stresiyle başa çıkma yöntemleri açısından bazı anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. Genel başa çıkma stratejileri açısından beden eğitimi öğretmenlerinin puanı (49,595), diğer branş öğretmenlerinden (47,482) anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p = 0,028 < 0,05$). Alt boyutlar incelendiğinde, dini baş etme ($p = 0,043$) ve sosyal destek arama ($p = 0,001$) stratejileri açısından da beden eğitimi öğretmenlerinin anlamlı derecede yüksek puanlara sahip olduğu görülmektedir. Bu bulgular, beden eğitimi öğretmenlerinin dini inançlarını stresle başa çıkmada daha fazla kullandığını ve sosyal destek arama konusunda daha aktif olduklarını göstermektedir. Olumlu yeniden değerlendirme boyutunda ise ($p = 0,364$) gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Tablo 5. Çok Yönlü Liderlik Becerileri ve Deprem Stresi ile Baş etme Stratejileri Puanlarının Adıyaman'da Öğretmenlik Süresine Göre Farklılaşma Durumu

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Çok Yönlü Liderlik Becerileri Genel	1-5 Yıl	153	4,118	0,862	16,865	0,000	1>4
	6-10 Yıl	89	3,968	0,858			2>4
	11-15 Yıl	59	3,830	0,926			3>4
	16-20 Yıl	45	3,206	1,419			1>5
	21 Yıl ve Üzeri	43	2,851	1,526			2>5 3>5
Politik Liderlik	1-5 Yıl	153	4,209	0,864	14,489	0,000	1>3
	6-10 Yıl	89	4,103	0,936			1>4
	11-15 Yıl	59	3,824	1,106			2>4
	16-20 Yıl	45	3,409	1,568			1>5
	21 Yıl ve Üzeri	43	2,907	1,592			2>5 3>5 4>5
İnsan Kaynaklı Liderlik	1-5 Yıl	153	4,056	0,881	16,239	0,000	1>4
	6-10 Yıl	89	3,919	0,878			2>4
	11-15 Yıl	59	3,892	0,928			3>4
	16-20 Yıl	45	3,156	1,359			1>5
	21 Yıl ve Üzeri	43	2,847	1,472			2>5 3>5
Karizmatik Liderlik	1-5 Yıl	153	4,094	0,934	17,047	0,000	1>4
	6-10 Yıl	89	3,921	0,874			2>4
	11-15 Yıl	59	3,831	0,904			3>4
	16-20 Yıl	45	3,173	1,423			1>5
	21 Yıl ve Üzeri	43	2,781	1,493			2>5 3>5
Yapısal Liderlik	1-5 Yıl	153	4,113	0,903	16,442	0,000	1>3
	6-10 Yıl	89	3,916	0,914			1>4
	11-15 Yıl	59	3,759	0,983			2>4
	16-20 Yıl	45	3,056	1,448			3>4
	21 Yıl ve Üzeri	43	2,872	1,591			1>5 2>5 3>5
Deprem Stresi ile Başetme Stratejileri							
Deprem Stresi ile Başetme Stratejileri Toplam	1-5 Yıl	153	50,765	8,117	8,221	0,000	1>2
	6-10 Yıl	89	48,112	8,270			1>3
	11-15 Yıl	59	45,729	7,643			5>3
	16-20 Yıl	45	42,933	14,193			1>4
	21 Yıl ve Üzeri	43	49,674	8,763			2>4 5>4
Dini Baş Etme	1-5 Yıl	153	16,007	3,194	7,127	0,000	1>3
	6-10 Yıl	89	15,348	3,012			2>3
	11-15 Yıl	59	13,898	3,199			5>3
	16-20 Yıl	45	13,844	4,791			1>4
	21 Yıl ve Üzeri	43	16,209	3,098			2>4 5>4

Olumlu Yeniden Değerlendirme	1-5 Yıl	153	19,490	3,102	6,332	0,000	1>2
	6-10 Yıl	89	18,281	3,717			1>3
	11-15 Yıl	59	18,017	3,127			1>4
	16-20 Yıl	45	16,578	5,754			2>4
	21 Yıl ve Üzeri	43	19,000	3,352			3>4 5>4
Sosyal Destek Arama	1-5 Yıl	153	15,268	3,091	7,317	0,000	1>3
	6-10 Yıl	89	14,483	2,958			1>4
	11-15 Yıl	59	13,814	2,570			2>4
	16-20 Yıl	45	12,511	4,414			3>4
	21 Yıl ve Üzeri	43	14,465	3,142			5>4

Tablo 5 incelendiğinde, öğretmenlerin Adıyaman'da görev yapma sürelerine çok yönlü liderlik becerilerinde anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Analizler, 1–5 yıl ve 6–10 yıl deneyime sahip öğretmenlerin çok yönlü liderlik puanlarının, 16 yıl ve daha fazla deneyime sahip öğretmenlere göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğunu göstermektedir. Tablo 5' de yer alan verilere göre öğretmenlerin Adıyaman'da görev yapma sürelerine göre deprem stresi ile başa çıkma stratejilerinde anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Özellikle 1-5 yıl ve 6-10 yıl deneyime sahip öğretmenlerin, 11-15 yıl ve 16-20 yıl deneyime sahip öğretmenlere kıyasla anlamlı derecede daha yüksek puanlara sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 6. Deprem Stresi ile Baş etme Stratejileri Puanları Arasında Korelasyon Analizi

		Çok Yönlü Liderlik Becerileri Genel	Politik Liderlik	İnsan Kaynaklı Liderlik	Karizmatik Liderlik	Yapısal Liderlik
Deprem Stresi ile Baş etme Stratejileri Toplam	r	0,396**	0,384**	0,387**	0,380**	0,393**
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Dini Baş Etme	r	0,301**	0,291**	0,292**	0,272**	0,323**
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Olumlu Yeniden Değerlendirme	r	0,399**	0,399**	0,389**	0,375**	0,390**
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Sosyal Destek Arama	r	0,357**	0,334**	0,352**	0,367**	0,333**
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000

**<0,01; Pearson Korelasyon Analizi

Tablo 6 incelendiğinde, öğretmenlerin çok yönlü liderlik becerileri ile deprem stresiyle başa çıkma stratejileri arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler olduğu görülmektedir ($p < 0,01$). Özellikle "Deprem Stresi ile Başa Çıkma Stratejileri Toplam" değişkeni ile "Çok Yönlü Liderlik Becerileri Genel" değişkeni arasında $r = 0,396$ ($p = 0,000$) düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu durum, liderlik becerileri daha yüksek olan öğretmenlerin deprem stresiyle daha etkili başa çıktığını göstermektedir. Alt boyutlar incelendiğinde, "Olumlu Yeniden Değerlendirme" değişkeni ile liderlik becerileri arasında en yüksek korelasyonun olduğu ($r = 0,399$, $p = 0,000$) görülmektedir. Bu bulgu, liderlik becerilerinin, stresli durumların yeniden çerçevelendirilmesi ve olumlu bir bakış açısı geliştirilmesi açısından önemli olduğunu göstermektedir. Öte yandan, sosyal destek arama stratejisi ile liderlik becerileri arasındaki korelasyonun ($r = 0,357$, $p = 0,000$) diğer başa çıkma stratejilerine göre daha düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Çok Yönlü Liderlik Becerilerinin Deprem Stresi ile Başetme Stratejileri Üzerine Etkisi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	R ²
Deprem Stresi ile Başetme Stratejileri Toplam	Sabit	35,754	23,095	0,000	72,153	0,000	0,155
	Çok Yönlü Liderlik Becerileri Genel	0,396	8,494	0,000			
Deprem Stresi ile Başetme Stratejileri Toplam	Sabit	35,766	22,874	0,000	18,148	0,000	0,150
	Politik Liderlik	0,026	0,148	0,882			
	İnsan Kaynaklı Liderlik	0,132	0,779	0,437			
	Karizmatik Liderlik	0,041	0,289	0,773			
	Yapısal Liderlik	0,210	1,482	0,139			
Dini Baş Etme	Sabit	11,811	19,840	0,000	11,717	0,000	0,099
	Politik Liderlik	-0,060	-0,338	0,736			
	İnsan Kaynaklı Liderlik	0,110	0,628	0,530			
	Karizmatik Liderlik	-0,180	-1,235	0,218			
	Yapısal Liderlik	0,443	3,043	0,003			
Olumlu Yeniden Değerlendirme	Sabit	13,539	21,603	0,000	18,567	0,000	0,153
	Politik Liderlik	0,220	1,278	0,202			
	İnsan Kaynaklı Liderlik	0,077	0,456	0,649			
	Karizmatik Liderlik	-0,025	-0,173	0,863			
	Yapısal Liderlik	0,137	0,967	0,334			
Sosyal Destek Arama	Sabit	10,416	18,831	0,000	15,261	0,000	0,128
	Politik Liderlik	-0,117	-0,666	0,506			
	İnsan Kaynaklı Liderlik	0,174	1,008	0,314			
	Karizmatik Liderlik	0,337	2,341	0,020			
	Yapısal Liderlik	-0,026	-0,182	0,855			

Tablo 7 incelendiğinde, çok yönlü liderlik becerilerinin deprem stresiyle başa çıkma stratejilerini anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir ($p < 0.05$). Özellikle "Çok Yönlü Liderlik Becerileri Genel" değişkeninin, deprem stresiyle başa çıkma stratejileri toplam puanı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu ($\beta = 0,396$, $p = 0,000$) ve modelin anlamlı olduğu ($R^2 = 0,155$) görülmektedir. Alt boyutlar incelendiğinde: Dini Baş Etme stratejisi üzerinde yalnızca "Yapısal Liderlik" değişkeninin anlamlı bir etkisi olduğu görülmektedir ($\beta = 0,443$, $p = 0,003$). Bu bulgu, daha yapılandırılmış ve sistematik liderlik sergileyen öğretmenlerin dini baş etme yöntemlerine daha fazla yöneldiğini göstermektedir. Sosyal Destek Arama stratejisi üzerinde "Karizmatik Liderlik" değişkeninin anlamlı bir etkisi olduğu ($\beta = 0,337$, $p = 0,020$) görülmektedir. Bu sonuç, karizmatik liderlik sergileyen öğretmenlerin stresle başa çıkmada sosyal destek mekanizmalarını daha fazla kullandığını göstermektedir. Ancak, politik liderlik, insan kaynaklı liderlik ve karizmatik liderliğin diğer başa çıkma stratejileri üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı görülmektedir ($p > 0.05$).

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada öğretmenlerin çok yönlü liderlik becerileri ile deprem stresiyle başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkiler incelenmiş; bu becerilerin çeşitli demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği değerlendirilmiştir.

Branş değişkenine göre yapılan analizlerde, beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile diğer branş öğretmenleri arasında çok yönlü liderlik becerileri açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bulguya dayanarak H1 hipotezi reddedilmiştir. Spor öğretmenlerinin liderlik düzeylerinin diğer

branşlarla benzer olduğu görülmüştür. Bu sonuç, Çetinkaya ve İmamoğlu (2018) ile Güler, Dursun ve Günay'ın (2020) spor öğretmenlerinin liderlik avantajına sahip olduğu yönündeki bulgularıyla çelişmektedir. Söz konusu farklılık, araştırma örnekleminin afet bölgesinde olması ve bu olağanüstü durumun branşlar arası farkları azaltmış olabileceği ihtimaliyle açıklanabilir.

Deprem stresiyle başa çıkma stratejileri açısından branşlar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiş, özellikle beden eğitimi öğretmenleri "sosyal destek arama" alt boyutunda anlamlı düzeyde yüksek puan almıştır. Bu bulguya dayalı olarak H2 hipotezi kabul edilmiştir. Spor temelli grup kültürü ve takım çalışmasının stres yönetiminde koruyucu işlev gördüğü düşünülmektedir.

Görev süresi değişkenine göre elde edilen bulgular, 1–10 yıl arası Adıyaman'da görev yapan öğretmenlerin çok yönlü liderlik becerilerinin ve stresle başa çıkma düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Uzun süreli görev yapan (21 yıl ve üzeri) öğretmenlerde ise bu düzeylerin azaldığı belirlenmiştir. Bu sonuçlara dayalı olarak H3 ve H4 hipotezleri kabul edilmiştir. Turhaner (2024) de benzer biçimde, afet bölgesinde uzun süre görev yapan bireylerin tekrarlanan stres maruziyeti nedeniyle tükenmişlik ve duyarsızlaşma geliştirebildiğini ortaya koymuştur. Mevcut bulgular Turhaner'in (2024) sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Korelasyon analizi sonuçlarına göre, öğretmenlerin çok yönlü liderlik becerileri ile stresle başa çıkma stratejileri arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur ($p < 0,001$). Bu bulguya dayalı olarak H5 hipotezi kabul edilmiştir. Politik liderlik ($r = 0,399$) ve insan kaynaklı liderlik ($r = 0,389$) boyutlarının "olumlu yeniden değerlendirme" stratejisiyle güçlü ilişki göstermesi dikkat çekicidir. Bu bulgular, yüksek liderlik kapasitesine sahip bireylerin kriz durumlarını bilişsel olarak yeniden çerçeveleyebildikleri biçiminde yorumlanabilir. Yapısal liderlik ile dini baş etme stratejisi arasında anlamlı ilişki ($r = 0,323$) tespit edilmiştir; bu durum sistematik düşünen öğretmenlerin manevi destek arayışına daha yatkın olabileceğini göstermektedir. Karizmatik liderlik ile sosyal destek arama arasında da güçlü ilişki ($r = 0,367$) bulunmuş olup, bu sonuç yüksek karizmalı öğretmenlerin grup dayanışmasını ve kişilerarası etkileşimi daha aktif kullandıklarına işaret etmektedir. Elde edilen bulgular Lazarus ve Folkman'ın (1984) bireysel kaynakların stresle başa çıkmadaki belirleyici rolüne ilişkin modeliyle uyumludur. Bonanno vd. (2010) de afet sonrası sosyal destek sistemlerinin stres azaltıcı etkisini vurgulamış olup, mevcut bulgular bu yaklaşımla örtüşmektedir.

Regresyon analizi sonuçları, çok yönlü liderlik becerilerinin deprem stresiyle başa çıkma stratejilerini anlamlı düzeyde yordadığını göstermiştir ($\beta = 0,396$; $p < 0,001$; $R^2 = 0,155$). Bu bulguya dayanarak H6 hipotezi kabul edilmiştir. Alt boyutlar ayrı ayrı incelendiğinde, politik liderliğin stresle başa çıkma stratejilerini doğrudan yordamadığı görülmüştür. Bu durum politik liderliğin duygusal değil örgütsel odaklı bir yapıda olmasıyla açıklanabilir (Yukl, 2018). Yapısal liderlik ise dini baş etme stratejisinin anlamlı yordayıcısı olarak belirlenmiştir ($\beta = 0,443$; $p = 0,003$). Biçen Baskı (2024) dini baş etmenin stres düzeyini azaltan önemli bir mekanizma olduğunu vurgulamış olup, bu bulgu mevcut sonuçlarla uyumludur. Karizmatik liderlik, sosyal destek arama stratejisini anlamlı düzeyde yordamıştır ($\beta = 0,337$; $p = 0,020$). Bu sonuç, karizmatik liderliğin grup dayanışmasını güçlendirdiği ve kriz dönemlerinde güven duygusunu artırdığı şeklinde yorumlanabilir (Turhaner, 2024). Buna

karşın olumlu yeniden değerlendirme stratejisi ile liderlik boyutları arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Bu durum, bilişsel yeniden çerçeveleme eğiliminin liderlik becerilerinden bağımsız gelişebileceğini düşündürmektedir (Aksoy, 2024).

Bu bulgular, farklı liderlik boyutlarının farklı başa çıkma stratejileriyle özgül ilişkiler kurduğunu ve liderlik becerilerinin afet sonrası stres yönetimindeki rolünün boyutlara göre değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Çok yönlü liderlik becerileri yalnızca yönetsel değil, aynı zamanda psikolojik dayanıklılıkla da ilişkili bir yetkinlik seti olarak değerlendirilebilir. Özellikle yapısal ve karizmatik liderlik boyutlarının belirli başa çıkma stratejileriyle kurduğu anlamlı ilişkiler, kriz anlarında belirsizlikle baş edebilme, umut aşılayabilme ve inisiyatif kullanabilme gibi davranışların hem liderlik kapasitesini hem de stres toleransını artırabileceğini düşündürmektedir. Bu yorumlar Southwick ve Charney'in (2012) liderlik ve psikolojik dayanıklılık arasındaki etkileşimi vurgulayan yaklaşımıyla kısmen örtüşmektedir.

Öneriler

Araştırmanın bulguları doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- Araştırmada politik liderlik becerilerinin en yüksek, yapısal liderlik becerilerinin ise en düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda öğretmenlere yönelik düzenlenecek mesleki gelişim programlarında özellikle örgütsel yapı kurma, sistematik planlama ve yönetim becerilerine odaklanılması önerilmektedir. Bununla birlikte, kriz yönetimi, iletişim ve empati becerilerini de içeren çok yönlü liderlik eğitimleri tasarlanmalıdır.
- Öğretmenlerin deprem stresıyla başa çıkmada en çok olumlu yeniden değerlendirme stratejisini kullandıkları, sosyal destek arama stratejisine ise en az başvurdukları tespit edilmiştir. Bu bulgu, öğretmenlerin dışsal destek sistemlerine yeterince erişemediğini veya bu sistemleri kullanmakta isteksiz olduklarını düşündürmektedir. Dolayısıyla, deprem gibi afetlere maruz kalan öğretmenlere yönelik psikososyal dayanıklılık eğitimleri verilmeli ve okul içi sosyal destek mekanizmaları güçlendirilmelidir. Okul yöneticileri, kurumsal sosyal destek sistemlerini aktif hale getirerek öğretmenlerin kriz dönemlerinde birbirlerine daha fazla destek olmalarını teşvik etmelidir.
- Beden eğitimi öğretmenlerinin sosyal destek arama stratejisinde daha yüksek puan alması, spor temelli grup kültürünün stres yönetiminde koruyucu bir faktör olduğunu göstermiştir. Bu doğrultuda, tüm branşlardaki öğretmenlerin sosyal dayanışma ve takım çalışması becerilerini geliştirmeye yönelik grup etkinlikleri ve meslektaş destek programları oluşturulmalıdır.
- Görev süresi 21 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin liderlik becerileri ve stresle başa çıkma düzeylerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir. Uzun süreli afet bölgesinde görev yapmanın tükenmişlik ve duyarsızlaşmaya yol açabileceği göz önünde bulundurularak, kıdemli öğretmenlerin liderlik motivasyonunu koruyabilmeleri için kariyer gelişim süreçlerine yönelik teşvik mekanizmaları ve psikolojik destek programları oluşturulmalıdır. Ayrıca, afet bölgelerinde uzun süreli görev yapan öğretmenlere periyodik rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sunulmalıdır.

- Regresyon analizi sonuçları yapısal liderliğin dini baş etme stratejisini, karizmatik liderliğin ise sosyal destek arama stratejisini anlamlı düzeyde yordadığını göstermiştir. Bu bulgular, farklı liderlik boyutlarının farklı başa çıkma stratejileriyle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, öğretmenlere yönelik liderlik geliştirme programları tasarlanırken, çok yönlü liderlik boyutlarının tümünü kapsayacak bütüncül bir yaklaşım benimsenmelidir.
- Beden eğitimi öğretmenlerinin sosyal destek arama stratejisinde daha yüksek puan alması, fiziksel aktivite ve spor temelli yaklaşımların stres yönetimindeki rolüne işaret etmektedir. Gelecek çalışmalarda öğretmenlerin fiziksel aktivite düzeyi, spor yapma sıklığı ve aktif yaşam alışkanlıklarının liderlik becerileri ve stresle başa çıkma stratejileri üzerindeki etkileri, aracılık ve düzenleyicilik modelleri kullanılarak incelenmelidir. Bu tür çalışmalar, spor bilimleri ve eğitim yönetimi alanlarının kesişiminde yeni teorik ve uygulamalı katkılar sunabilir.
- Bu araştırma Adıyaman ilinde görev yapan öğretmenlerle sınırlıdır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda farklı illerde ve farklı afet türlerine (sel, yangın vb.) maruz kalan öğretmenlerle karşılaştırmalı çalışmalar yürütülmesi önerilmektedir. Ayrıca, boylamsal araştırma tasarımları kullanılarak afet sonrası süreçte öğretmenlerin liderlik becerileri ve stresle başa çıkma stratejilerindeki değişimlerin izlenmesi önerilmektedir.

Kaynaklar

- Aksoy, Y. (2024). Kahramanmaraş merkezli depremi yaşamış depremzede sağlık çalışanlarının Travma Sonrası Stres Bozukluğu düzeyi ve deprem stresi ile baş etme stratejilerinin değerlendirilmesi (Tıpta uzmanlık tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Kahramanmaraş.
- Aloğlu, N., & Güllü, A. (2024). 2023 Kahramanmaraş merkezli depremleri yaşamış olan hemşirelik öğrencilerinin deprem stresi ile baş etme stratejilerinin incelenmesi. *Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(2), 75–83.
- Bonanno, G. A., Brewin, C. R., Kaniasty, K., & La Greca, A. M. (2010). Weighing the costs of disaster: Consequences, risks, and resilience in individuals, families, and communities. *Psychological Science in the Public Interest*, 11(1), 1–49.
- Bozoğlu, O. (2023). Eğitimde kriz yönetimi. *Eğitimde Güncel Yaklaşımlar*, 5(2), 97–115.
- Çetinkaya, G., & İmamoğlu, G. (2018). Üniversite spor eğitimi öğrencilerinin liderlik yönelimlerinin farklı değişkenlere göre araştırılması. *Journal of International Social Research*, 11(59), 719–725.
- Çetintaş, Y. (2019). Karate antrenörlerinin liderlik yönelimlerinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research methods in education* (6th ed.). Routledge.
- Demir Erbil, D., Hazer, O., Akçam, E., & Akkoyun, S. (2024). Bireylerin deprem stresi ile baş etme stratejilerinin incelenmesi: Kahramanmaraş depremleri örneği. *Türk Deprem Araştırma Dergisi*, 6(2), 434–451.
- Dursun, M., Günay, M., & Yenel, İ. F. (2019). Çok yönlü liderlik yönelimleri ölçeği (ÇYLYÖ): Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2(2), 333–347.

- Erdoğan, C. N., & Aksoy, Ö. N. (2020). Deprem stresi ile baş etme stratejileri: Balıkesir örneği. *Sosyal Bilimler Akademik Dergisi*, 3(2), 88–103.
- Fleishman, E. A., & Harris, E. F. (1998). Patterns of leadership behavior related to employee grievances and turnover: Some post hoc reflections. *Personnel Psychology*, 51(4), 825–834.
- George, D., & Mallery, P. (2019). *IBM SPSS statistics 26 step by step: A simple guide and reference*. Routledge.
- Güler, B., Dursun, M., & Günay, M. (2020). Spor lisesi öğrencilerinin liderlik yönelimlerinin incelenmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 576–587.
- Karabatak, N., & Alanoğlu, Z. (2023). Deprem sonrası eğitim hayatına dönüş. In *11. Uluslararası GAP Zirvesi Bilimsel Araştırmalar Kongresi*. Gaziantep.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayınları.
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. Springer.
- Northouse, P. G. (2025). *Leadership: Theory and practice*. Sage.
- Özgölet, B. M., & Utkucu, M. (2021). Depremın yıkıcı etkisiyle başa çıkmada etkili olan etkenler. *Academic Perspective Procedia*, 4(2), 89–98.
- Öztürk, M. K. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının deprem deneyimleri üzerine bir araştırma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28-1), 308–319.
- Salant, P., & Dillman, D. A. (1994). *How to conduct your own surveys*. John Wiley and Sons.
- Southwick, S. M., & Charney, D. S. (2012). *Resilience: The science of mastering life's greatest challenges* (2nd ed.). Cambridge University Press.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Pearson.
- Tezbaşaran, A. A. (1997). Validity issues of a Likert type scale. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(13), 41–45.
- Turhan, C. E. (2022). *Deprem*. Çuvaldız Yayınları.
- Turhaner, K. (2024). Öğretmenlerin ve yöneticilerin depreme ilişkin yaşantılarının ve deprem stresi ile baş etme stratejilerinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Muş Alparslan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muş.
- Yöndem, Z. D., & Eren, A. (2008). Validity and reliability studies of earthquake stress coping scale (ESCS). *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 3(30), 60–75.
- Yukl, G. (2018). *Örgütlerde liderlik* (Ş. Çetin & R. Baltacı, Çev.; 8. basım B.). Nobel Yayıncılık.

Makale Alıntısı

Göksu, M.H. & Dinç, F. (2026). Öğretmenlerde Liderlik Becerileri ve Deprem Sonrası Stres Yönetimi: Adıyaman Örneği [Leadership Skills in Teachers and Post-Earthquake Stress Management: The Case of Adıyaman], *Spor Eğitim Dergisi*, 10 (1), 16-29.

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.